Pagal amžių grupes daugiausia aptikta suaugusiųjų kapų – 63, 24 vaikų, 16 kūdikių, naujagimių. Perkasose taip pat aptikti ne mažiau kaip 27 suardytų individų palaikai (žr. p. 542–543). R dalyje, šalia apsidos aptikti bažnyčios pirminio statybos laikotarpio mūro fragmentai. Jo paskirtis nėra aiški. Šalia bažnyčios P sienos fiksuotos XIX a. mūrinio priestato liekanos, XX a. akmenų grindinys. Grindinys klotas iš suskaldytų antkapių. Čia rastos antkapio dalys su didikų Sapiegų giminės herbu. Palei bažnyčios Š sieną aptiktos tvoros pamato liekanos; prie V sienos – įėjimo į bažnyčią slenkstis su duobe.

The churchyard of the Vilnius Church of St Stephen

In 2008 the LII MTS conducted an excavation in the churchyard of the Church of St Stephen. During it, four trenches (a total area of 200 m^2) were excavated at the site of the waterproofing of the church's foundation (a 2 m wide strip around the entire outside perimeter of the church wall). 121 undisturbed human burials were discovered. All of the individuals were buried supine in coffins, heads to the W, and many without grave goods. Individuals of various ages and both sexes were buried along the church wall: the skeletons of 22 males, 32 females, and 67 individuals of undetermined sex were identified. There were 63 adult burials, the most frequently encountered age group, 24 child burials, 17 infant burials, and 16 newborn burials. The remains of at least 27 destroyed burials were also discovered in the trenches. Fragments of a masonry wall from the period of the church's original construction were discovered in the E part beside the apse. Its purpose is not clear. The remains of a 19th-century masonry wing and 20th-century stone paving were recorded beside the church's E wall. The paving was created from broken grave stones. Part of a grave stone with the coat-of-arms of the ducal Sapiega family was found here. The remains of a fence foundation were discovered alongside the church's N wall and church's entrance doorsill with a recess was discovered near the W wall.

Ernestas Vasiliauskas

Naujosios Žagarės bažnyčios šventorius

2008 m. gegužės 20 d. buvo tęsiami 2007 m. pradėti (žr. *ATL 2007 metais*, V., 2008, p. 307–309) archeologiniai žvalgymai Naujosios Žagarės (Joniškio r.) Šv. apaštalų Petro ir Povilo bažnyčios šventoriaus (Miesto aikštė 1) tvoros koplytėlių elektros kabelio apšvietimo trasų vietoje. Trasų ilgis – 200 m, plotis – 30 cm, projektinis gylis – 50 cm, žvalgytas bendras 60 m^2 plotas.

Kastose trasose iki 20 cm gylio buvo velėninis sluoksnis. Jame rasta TSRS monetų (1955 m. 15 kapeikų, 1962 m. 1 kapeika, 1980 m. 2 kapeikos). Po juo, 20 cm gylyje, atsidengė molio, maišyto su žeme, negausiomis kalkėmis bei raudonų plytų smulkiomis nuolaužomis, sluoksnis. Jame rasta banguotų čerpių nuolaužų, oksidacinės glazūruotos keramikos. Šventoriaus Š kampe, į R nuo zakristijos, aptiktas griuvenų sluoksnis. Jis aptiktas plote ir į ŠR nuo bažnyčios.

Žvalgymų metu 30–50 cm gylyje rasta XVII–XVIII a. radinių. Tai 2 geležinės kaltinės vinys, žalvarinė segė (?), saga su Rusijos imperijos herbu, kryželis ir jo skersinis, 2 medali-

1 pav. Vario lydinio medalikėlis. XIX a. II pusė. Po konservavimo. E. Vasiliausko nuotr.

Fig. 1. A copper alloy religious medal. Second half of the 19th century. After conservation.

2 pav. Lenkijos Jono Kazimiero Vazos varinis 1663 m. šilingas. 1,6 cm skersmens. Po konservavimo. E. Vasiliausko nuotr.

Fig. 2. A 1663 Polish copper shilling from the reign of John II Casimir. ∅ 1.6 cm. After conservation.

3 pav. Prūsijos karalystės Vilhelmo III 1 1839 m. varinis pfeningis. 1,75 cm skersmens. Po konservavimo. E. Vasiliausko nuotr.

Fig. 3. An 1839 Prussian copper one-pfennig coin from the reign of King William III. ∅ 1.75 cm. After conservation.

kėliai. Vienas varinio lydinio stebuklingojo arba Švč. Mergelės Marijos Nekalto prasidėjimo medalikėlis datuojamas XIX a. II puse. Vienoje jo pusėje yra užrašas: „ZUM ANDENKEN AN DIE HL. MISSION“, centre – raidė „M“, kryžius ir 2 širdutės. Kitoje pusėje: „O MARIE CONCUE SANS PECHE PRIEZ

4 pav. Lenkijos karalystės 1820 m. sidabrinė 5 grašių moneta. 1,7 cm skersmens, 1,225 g svorio. Prieš konservavimą. E. Vasiliausko nuotr.

Fig. 4. An 1820 silver five-groat coin from the Kingdom of Poland. ∅ 1.7 cm, weight 1.225 g. Prior to conservation.

POUR NOUS/ QUI AVONS RECOURS A VCUS“, centre – šv. Marija. Yra kilpelė virvutei prikabinti, skersmuo – 1,85x1,3 cm, storis – 0,5 mm (1 pav.). Kitas medaliukas – aliumininis, datuojamas XIX a. pabaiga – XX a. pradžia. Vienoje jo pusėje yra pavaizduota monstrancija, kitoje – šv. Marija su kūdikėliu, jis sulankstytas. Medaliuko ilgis – 1,8 cm, storis – 0,5 mm.

Kaip ir 2007 m. nemažai rasta monetų. 2008 m. surinkta 13 XVII–XIX a. monetų: Zigmanto III Vazos LDK 1620 m. dvidenaris, Jono Kazimiero Vazos 4 šilingai (2 Lenkijos – 1663 m. (2 pav.), 1664 m., 2 LDK, Lietuvos Bresto – 1665 m., 1666 m.), Kristinos Augustos Vazos Rygos šilingas (16?? m.), Karolio XI Livonijos 1663 m. šilingas, Prūsijos karalystės Vilhelmo III 1 1839 m. pfeningis (3 pav.), Lenkijos karalystės 1820 m. 5 grašiai (4 pav.), Rusijos imperijos Nikolajaus I bei Aleksandro II 1 kapeikos (1852, 1858, 1860 m.) ir Aleksandro II 2 kapeikų (1860 m.) nominalo monetos (5 pav.). Vienoje vietoje, 40–50 cm gylyje, prie vartelių į V nuo bokšto buvo rastos minėtos 3 Rusijos imperijos 1 kapeikos nominalo monetos (5:1–3 pav.) ir kryželis.

Kastose trasose rasta keliasdešimt pavienių įvairaus amžiaus žmonių kaulų. Jie su-

5 pav. Rusijos imperijos Nikolajaus I bei Aleksandro II varinės 1 kapeikos nominalo monetos (1852, 1858, 1860 m.). Po konservavimo. E. Vasiliausko nuotr.

Fig. 5. Russian Imperial copper one-kopeck coins from the reigns of Nicholas I and Alexander II (1852, 1858, and 1860). After conservation.

rinkti ir perlaidoti trasoje, į V nuo bažnyčios. Radiniai perduoti saugoti ŠAM (GEK 120269–120287/ A–L 111:12–30), monetos konservuotos LNM Restauravimo centre.

The churchyard of the Naujoji Žagarė church

During a 2008 field survey of the churchyard of the Naujoji Žagarė (Joniškis District) church, 17th–18th-century finds were discovered: two hand-forged iron nails, a bronze brooch (?), a button with the Russian Imperial coat-of-arms, a cross with a crossbar, 2 religious medals (Fig. 1), and thirteen 17th–19th-century coins: a 1620 GDL two-denarius coin from the reign of Sigismund III Vasa, four shillings from the reign of John II Casimir (two from Poland: 1663 (Fig. 2) and 1664, two from Brest in the GDL: 1665 and 1666), a Rīga shilling from the reign of Christina of Sweden (16??), a Livonian shilling from the reign of Charles XI (1663), an 1839 one-pfennig coin from the kingdom of Prussia (Fig. 3), an 1820 five-groat coin from the Kingdom of Poland (Fig. 4), Russian Imperial one-kopeck coins from the reigns of Nicholas I and Alexander II (1852, 1858, and 1860) (Fig. 5), and a two-kopeck coin from the reign of Alexander I (1860), 20th-century Soviet coins: a 1955 15-kopeck coin, a 1962 one-kopeck coin, and a 1980 two-kopeck coin, and tens of individual human bones.

Robertas Žukovskis

Bonifratrų vienuolyno Vilniuje teritorija

2008 m. kovo mėn. APC „Antiqua“ vykdė archeologinius tyrinėjimus Vilniuje, S. Daukanto aikštėje 1, Bonifratrų vienuolyno statinių ansamblio (objekto unikalus kodas 1072) teritorijoje. Archeologiniai tyrinėjimai vykdyti vidiniame vienuolyno kieme, į R nuo buvusio refektoriumo pastato, lietaus ir naujos buitinių nuotekų kanalizacijos atšakos tiesimo vietoje. Tyrinėtas apie 95 m² plotas.

Į R nuo vienuolyno pastato įrengtas refektoriumas pirmą kartą paminėtas 1714 m. Tai medinis dviejų aukštų pastatas, kurio apačioje buvo sugriuvęs rūsys. Naujai pastatytas refektoriumas, pagal 1747 ir 1835 m. aprašymą, jau mūrinis, vieno aukšto, dengtas čerpėmis. Jame buvo refektoriumo salė, virtuvė, kepykla, celės vienuoliams, virėjo ir batsiuvio kambariai. Šalia refektoriumo ir bažnyčios, aplik vienuolyno pastatą įrengtos kapinės, kur buvo laidojami prie vienuolyno įsteigtos ligoninės pacientai.